

Dr. sc. Stjepan Gluščić*

IZVIDI KAZNENIH DJELA PREMA NOVELI ZAKONA O KAZNENOM POSTUPKU

U radu se prikazuju odredbe kojima se uređuju izvidi kaznenih djela prema ZKP/13. U članku se analiziraju odredbe koje se odnose na kaznenu prijavu, odlučivanje o prijavi, rokovi za donošenje odluka i prava žrtve odnosno oštećenika nakon podnošenja prijave. Posebno se razrađuju uloga i zadaće državnog odvjetnika tijekom izvida, uloga i zadaće policije, postupanje s osumnjičenicima, uhićenje te izmjene i dopune koje se odnose na dokazne radnje i posebne dokazne radnje.

1. UVODNO

Polazne osnove izmjena i dopuna ZKP uvjetovane su Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-448/2009 od 19. srpnja 2012. (NN 091/2012)¹ i Smjernicama Ministarstva pravosuđa za reformu ZKP-a u 2013. godini.²

ZKP/2013, slijedeći sustavnost dosadašnjeg uređenja iz ZKP/08, odredbe Zakona razvrstava u tri cjeline, dijela; prvi dio: Opće odredbe, drugi dio: Kazneni postupak i treći dio: Posebni postupci. U drugom dijelu Novele ZKP/2013: Kazneni postupak, odredbe su kojima se razrađuje sam kazneni postupak, a normativno razvrstavanje, podjela, učinjena je na: A) Prethodni postupak, B) Raspravu i presude i C) Pravne lijekove.

Prethodni postupak podijeljen je na podcjeline: a) Izvidi i istraživanje (glava XVI: čl. 204. – 215.); b) Istraga (glava XVII: čl. 216. – 239); c) Dokazne radnje (glava XVIII: čl. 240. – 340.) i d) Optuživanje (glava XIX: čl. 341. – 367.).

* Dr. sc. Stjepan Gluščić, prof. visoke škole – Visoka policijska škola

¹ Ustavni sud RH donio je 19.7.2012. Odluku br.: U-I-448/2009, U-I-602/2009, U-I-1710/2009, U-I-18153/2009, U-I-5813/2010, U-I-2871/2011, kojom je utvrdio da su 43 zakonske odredbe ZKP/08 protivne Ustavu RH (ZKP/08 u suprotnosti je sa 18 članaka Ustava i 6 članaka Europske konvencije za zaštitu temeljnih prava i sloboda, prema odluci Ustavnog suda) te je uz potrebu njihova usklađivanja s Ustavom RH ustvrdio da je potrebno poduzeti i reformu prethodnog kaznenog postupka (u daljnjem tekstu: Odluka USRH).

² Smjernice su objavljene u veljači 2013. godine na internetskoj stranici Ministarstva pravosuđa: <http://www.mprh.hr/zakonodavne-aktivnosti>, 21. veljače 2013. (u daljnjem tekstu: Smjernice).

Izvidi kaznenih djela obuhvaćaju odredbe o: a) kaznenoj prijavi, b) izvidima kaznenih djela, c) hitnim dokaznim radnjama i d) poduzimanju dokaznih radnji prema nepoznatom počinitelju.

Najvažniji subjekt cjelokupnog prethodnog postupka, pa tako i izvida, jest državni odvjetnik, kojem u radu pomaže i postupa po njegovim nalogima (ili samostalno kad je obvezna prema ZoPPO i ZKP) policija, odnosno istražitelj. Temeljna ovlast i glavna dužnost državnog odvjetnika je progon počinitelja kaznenih djela za koja se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti. Radi ostvarivanja te svoje zadaće, tijekom izvida kaznenih djela, državni odvjetnik ima ovlasti: poduzimanja potrebnih radnji radi otkrivanja kaznenih djela i pronalaženja počinitelja; poduzimanja izvida kaznenih djela; nalaganja i nadzora provođenja pojedinih izvida radi prikupljanja podataka važnih za pokretanje istrage; odlučivanja o odbacivanju kaznene prijave, odgodi i odustajanju od kaznenog progona; provođenja i nadzora provođenja dokaznih radnji; poduzimanja potrebnih radnji te nalaganja i nadzora izvida radi utvrđivanja i pronalaženja imovine stečene kaznenim djelom, predlaganja mjera osiguranja i predlaganja oduzimanja imovinske koristi (čl. 38. ZKP/13). Primarna uloga državnog odvjetnika u prethodnom postupku vezana je uz njegovu obvezu pokretanja kaznenog postupka. Odluke kojima državni odvjetnik pokreće kazneni postupak jesu: donošenje rješenja o provođenju istrage (čl. 217. ZKP/13) ili podizanje optužnice kad se ne provodi istraga (čl. 341. ZKP/13). Nužan uvjet donošenja navedenih odluka je postojanje osnovane sumnje da je okrivljenik, određena osoba, počinio kazneno djelo (čl. 216. st. 2., 217. st. 1. i 341. st. 2. i 3. ZKP/13), a dosezanje te razine sumnje utemeljene na dokazima može se odrediti kao cilj izvida. O pokretanju postupka odluku donosi državni odvjetnik, a odluku o započinjanju kaznenog postupka odluku donosi sud.³

Razlikovanje pokretanja i započinjanja kaznenog postupka, odnosno njihovo normativno uređenje u ZKP/13, u odnosu na postojeće rješenje ZKP/08, dovelo je do određenja istrage kao stadija kaznenog postupka. U postupcima za koje se ne vodi istraga postupak započinje potvrđivanjem optužnice. Ujedno se za takva kaznena djela uvodi „istraživanje“ kao predstadij koji ne obvezuje državno odvjetništvo na donošenje formalne odluke o početku kaznenog postupka, kao u istrazi, već na obavještanje osumnjičenika o poduzimanju dokaznih radnji protiv njega (čl. 213. st. 2. ZKP/13). U postupcima u kojima se vodi istraga osumnjičeniku odnosno okrivljeniku dostavlja se rješenje o istrazi (čl. 218. st. 1. ZKP/13). Polazeći od spomenute Odluke Ustavnog suda i Smjernica, kao i rješenja o tijeku prethodnog postupka te pravima osumnjičenika u

³ (1) Kazneni postupak započinje: 1) pravomoćnošću rješenja o provođenju istrage, 2) potvrđivanjem optužnice ako istraga nije provedena, 3) određivanjem rasprave na temelju privatne tužbe, 4) donošenjem presude o izdavanju kaznenog naloga (članak 541. stavak 1.), čl. 17. ZKP/13.

prethodnom postupku, uređene su i radnje koje se prije započinjanja kaznenog postupka tijekom izvida mogu poduzimati, tko ih i pod kojim uvjetima poduzima, određeni su rokovi za provođenje izvida kao i odlučivanja o kaznenoj prijavi, neovisnost istražitelja, odluke državnog odvjetnika tijekom izvida, uloga suca istrage tijekom izvida te prava obrane.

2. SAZNANJE O KAZNENOM DJELU: KAZNENA PRIJAVA I ODLUKE O PRIJAVI

Kaznenom prijavom smatra se svaka obavijest o počinjenju kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti. Izmjena čl. 204. u ZKP/13 o obvezi prijavljivanja kaznenih djela u biti nije promijenila dosadašnji način prijavljivanja i obveze prijavitelja koje se odnose na državna tijela i pravne osobe.⁴ Prijava se podnosi državnom odvjetniku, koji zaprimljenu kaznenu prijavu upisuje u upisnik kaznenih prijava (čl. 205. st. 4. ZKP/13). U upisnik raznih kaznenih predmeta upisuje službenu bilješku koju sastavlja o dojavi žrtve ili „glasu koji je dopro do njega da je počinjeno kazneno djelo“, kao i o prijavi koja ne sadržava podatke o kaznenom djelu odnosno prijavi iz koje se ne može zaključiti za koje se kazneno djelo podnosi (čl. 205. st. 5. i 6. ZKP/13).

O svakoj zaprimljenoj prijavi državni odvjetnik, nakon njezina ispitivanja i provjere u Informacijskom sustavu državnog odvjetništva,⁵ donosi odluku.⁶ Odluke državnog odvjetništva jesu: odbačaj kaznene prijave (čl. 206. ZKP/13);

⁴ ZUSKOK u čl. 23. obvezuje sva tijela državne vlasti i sve pravne osobe koje u svojem djelokrugu ili u obavljanju svoje djelatnosti saznaju za okolnosti i podatke koji upućuju na neko kazneno djelo iz nadležnosti Ureda, a posebice ona koja kroz način planiranja i pripremanja kaznenog djela, način počinjenja, postupanja s ostvarenim financijskim sredstvima, sudjelovanja u poslovnom prometu, konspirativnog ponašanja počinitelja, povezanost s inozemstvom, korupciju ili pokušaje korupcije i druga slična ponašanja (naznake organiziranog kriminaliteta) upućuje na djelovanje udruženja od najmanje tri osobe koje su se udružile radi činjenja kaznenih djela, dužne su o tim okolnostima podnijeti kaznenu prijavu ili obavijestiti Ured.

Posebni zakoni kojima se regulira rad pojedinih državnih tijela dodatno normiraju postupak tih tijela pri otkrivanju kaznenih djela, a nekim je državnim tijelima u temeljne zadaće (poslove) stavljeno otkrivanje kaznenih djela, na primjer čl. 3 t. 8. Carinskog zakona koji, propisujući poslove carinske službe, određuje da ona obavlja carinske i porezne provjere radi otkrivanja prekršajnih i kaznenih djela iz svoje nadležnosti i nadležnosti drugih ovlaštenih tijela o čemu ih izvješćuje te podnosi prijavu državnom odvjetništvu ili drugim tijelima nadležnim za pokretanje i provedbu kaznenih postupaka. Zakon o sustavu državne uprave (čl. 29. t. 2.) obvezuje ovlaštene osobe inspekcijaskog nadzora (inspektore), pronađu li da je povrijeđen zakon ili drugi propis, da podnesu prijavu nadležnom državnom tijelu zbog kaznenog djela (ako je povredom propisa počinjeno kazneno djelo).

⁵ ZODO, čl. 20. st. 2., Poslovnik državnog odvjetništva, čl. 97.

⁶ ZODO, čl. 59., Poslovnik državnog odvjetništva, čl. 98. – 105.

odbačaj kaznene prijave prema načelu svrhovitosti (čl. 206.c i 206.d); odbačaj prema posebnom zakonu (čl. 206.e) te nalaganje ili provedba izvida odnosno nastavak postupka.

Članak 206. st. 1. ZKP/13 propisuje razloge za odbačaj, prema kojima državni odvjetnik odbacuje kaznenu prijavu kad postoje zakonski razlozi za odbačaj (čl. 206. st. 1. točke 1. – 4. ZKP/13) te slučajeve kad podaci u prijavi upućuju na zaključak da prijava nije vjerodostojna (čl. 206. st. 1. točka 5. ZKP/13). Prijava se odbacuje iz navedenih razloga i nakon provedenih izvida, odnosno poduzetih radnji radi ocjene i utvrđivanja činjenica važnih za ocjenu njezine vjerodostojnosti (čl. 206. st. 5. ZKP/13).

Odbačaj kaznene prijave prema načelu svrhovitosti te odbačaj kaznene prijave prema posebnom zakonu normirani su člancima 206.c, 206.d i 206.e, koji odgovaraju dosadašnjim člancima 521. ZKP/08, 522. ZKP/08, 523. ZKP/08 te 212. ZKP/08. Navedene izmjene uvjetovane su uvođenjem jedinstvenog postupka za sva kaznena djela, s pojedinim specifičnostima s obzirom na težinu kaznenih djela.

3. KAZNENA PRIJAVA: ROKOVI ZA DONOŠENJE ODLUKA I PRAVA ŽRTVE ODNOSNO OŠTEĆENIKA

Žrtva i oštećenik imaju pravo od državnog odvjetnika zatražiti obavijest o poduzetim radnjama povodom kaznene prijave ili podnesene dojave o počinjenom kaznenom djelu. To pravo stječu protekom roka od dva mjeseca od podnošenja prijave ili dojave. Državni odvjetnik o poduzetim radnjama mora ih obavijestiti u primjerenom roku, a najkasnije trideset dana od zaprimljenog zahtjeva. Obavijest je ovlašten uskratiti kad ocijeni da bi davanje takve obavijesti ugrozilo učinkovitost postupak. O uskrati davanja obavijesti dužan je izvijestiti žrtvu ili oštećenika koji su tu obavijest zahtijevali. Ako državni odvjetnik nije obavijestio žrtvu ili oštećenika ili oni nisu zadovoljni danom obaviješću ili poduzetim radnjama, imaju pravo pritužbe višem državnom odvjetniku, koji je dužan poduzeti potrebne radnje i o tome obavijestiti žrtvu ili oštećenika u roku do trideset dana od primitka pritužbe. Ako viši državni odvjetnik to ocijeni potrebnim, naložit će nižem državnom odvjetniku poduzimanje neke radnje u primjerenom roku. Žrtva i oštećenik novu obavijest o poduzetim radnjama mogu zatražiti nakon proteka roka od šest mjeseci od prvotno zatražene obavijesti (čl. 206.a ZKP/13).⁷

⁷ Vidi Smjernice Ministarstva pravosuđa, smjernica 4.1., dostupno na <http://www.mprh.hr/zakonodavne-aktivnosti>.

Rok u kojem je državni odvjetnik obvezan donijeti odluku o kaznenoj prijavi iznosi šest mjeseci od dana upisa prijave u upisnik kaznenih prijava.⁸ O odluci obavještava podnositelja prijave uz navođenje razloga za takvu odluku (čl. 206.b ZKP/13). Po isteku navedenog roka ili po isteku šest mjeseci nakon što je državni odvjetnik službeno zabilješku o dojavi žrtve ili „glasu o počinjenom kaznenom djelu“ upisao u upisnik kaznenih premeta (čl. 205. st. 5. ZKP/13) podnositelj prijave, oštećenik i žrtva mogu podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku zbog nepoduzimanja radnji državnog odvjetnika koje dovode do odugovlačenja postupka. Viši državni odvjetnik nakon zaprimanja pritužbe o odugovlačenju mora bez odgode zatražiti očitovanje državnog odvjetnika kod kojeg je predmet u radu o navodima pritužbe. Viši državni odvjetnik ocjenjujući pritužbu osnovanom mora odrediti rok državnom odvjetniku kod kojeg je predmet u radu u kojem mora donijeti odluku o prijavi. O poduzetim radnjama viši državni odvjetnik mora obavijestiti podnositelja prijave u roku od petnaest dana. Podnositelj pritužbe može ponoviti pritužbu ako prijava nije riješena u roku koji je za rješavanje povodom prigovora odredio viši državni odvjetnik (čl. 206.b ZKP/13).

4. IZVIDI KAZNENIH DJELA

Izvidi kaznenih djela mogu započeti odlukom državnog odvjetnika kad iz same prijave ne može ocijeniti jesu li vjerodostojni navodi prijave ili podaci u prijavi ne daju dovoljno osnova za odluku o provođenju istrage ili poduzimanju dokaznih radnji (čl. 206. st. 4. ZKP/13) odnosno postojanju osnova sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti (čl. 207. ZKP/13). Subjekti provedbe izvida, temeljna struktura radnji kao i same radnje u osnovi slijede odredbe ZKP/08.

Novina se odnosi na izričito propisivanje da je postupanje tijekom izvida tajno te da tijelo koje poduzima radnju mora upozoriti osobe koje u radnji sudjeluju da je odavanje tajne kazneno djelo (čl. 206.f ZKP/13). Način izvještavanja javnosti o provedbi izvida propisuje se posebnim zakonima (Zakon o državnom odvjetništvu i Zakon o policijskim poslovima i ovlastima). Izvide može provoditi državni odvjetnik ili policija po njegovu nalogu ili samostalno. Državni odvjetnik sam provodi izvide kad ocijeni da je to potrebno radi „koncentracije radnji i mjera u prethodnom postupku, bržeg i uspješnijeg provođenja prethodnog postupka te učinkovitog razjašnjenja stvari” (čl. 63.

⁸ Od upisa kaznene prijave u upisnik kaznenih prijava teku rokovi za donošenje odluke o kaznenoj prijavi odnosno o mogućem optuživanju (čl. 213.b ZKP/13) ili o provedbi istrage (čl. 216. i 217. ZKP/13).

ZODO).⁹ Pri provedbi izvida državni odvjetnik i prema ZKP/13 zadržava postojeće ovlasti koje se odnose na prikupljanje obavijesti, nalaganje prikupljanja obavijesti te nalaganje prikupljanja podataka (čl. 206.g ZKP/13).

Prikupljanje obavijesti (neformalno) može se odnositi na prikupljanje obavijesti od podnositelja kaznene prijave, žrtve i drugih osoba za koje smatra da mogu pridonijeti ocjeni navoda vjerodostojnosti kaznene prijave (čl. 206.g st. 1. ZKP/13). S tom svrhom državni odvjetnik ima pravo pozivati navedene osobe u službene prostorije državnog odvjetništva. U pozivu se naznačuje razlog pozivanja. Ako se pozivani podnositelj prijave ili žrtva koja je dojavila počinjene kaznenog djela ne odazovu pozivu, državni odvjetnik postupit će sukladno odredbama o ispravku ili nadopuni prijave (čl. 205. st. 6. i 7., 206.g st. 1. ZKP/13). O pribavljenim obavijestima sastavlja se zapisnik, koji se ne dostavlja uz optužnicu, odnosno izdvaja se iz spisa.¹⁰

Policija¹¹, ministarstvo nadležno za financije, Državni ured za reviziju i druga državna tijela, organizacije, banke i druge pravne osobe na zahtjev državnog odvjetnika dostavljaju podatke kojima raspolažu, osim onih koji predstavljaju zakonom zaštićenu tajnu. Od navedenih tijela može se zahtijevati kontrola poslovanja pravnih i fizičkih osoba, u skladu s odgovarajućim propisima privremeno oduzimanje – do donošenja presude – novca, vrijednosnih papira, predmeta i dokumentacije koji mogu poslužiti kao dokaz, obavljanje nadzora i dostava podataka koji mogu poslužiti kao dokaz o počinjenom kaznenom djelu ili imovini ostvorenoj kaznenim djelom te zatražiti obavijesti o prikupljenim, obrađenim i pohranjenim podacima u vezi s neobičnim i sumnjivim novčanim transakcijama. U zahtjevu državni odvjetnik može zahtijevati i da ga se o provedbi tražene mjere ili radnje izvijesti kako bi bio prisutan njezinu provođenju. Za nepostupanje po zahtjevu državnog odvjetnika sudac istrage može kazniti odgovornu osobu (čl. 206.g st. 4.).

Novina je propisivanje tzv. imovinskih izvida ili izvida kojima se utvrđuje imovinska korist ostvorena kaznenim djelom (čl. 206.i ZKP/13). Ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti te da je tim djelom ostvorena imovinska korist, državni odvjetnik dužan je odmah poduzeti i/ili naložiti poduzimanje izvida da bi se utvrdila vrijednost te koristi, da bi se utvrdilo gdje se tako stečena imo-

⁹ Ovlasti državnog odvjetnika ZKP/13 normira čl. 206.g, 206.h i 206.i.

¹⁰ Državni odvjetnik uz optužnicu za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina ne dostavlja obavijesti koje su u skladu s čl. 208. dali građani, zapisnike iz čl. 206.g st. 4. te izjave iz čl. 205. st. 6. (čl. 86. st. 3. ZKP/13). Za kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina obavijesti, zapisnike i izjave (iz čl. 83. st. 3.) izdvaja optužno vijeće nakon potvrđivanja optužnice (čl. 351. st. 5. ZKP/13).

¹¹ Nalaganje prikupljanja obavijesti policiji od strane državnog odvjetnika (čl. 206.h ZKP/13) sadržajno nije promijenjeno te ostaje pravo državnog odvjetnika da naloži prikupljanje obavijesti, a obveza policije da postupi po tom nalogu.

vina nalazi te da bi se ostvarili uvjeti za njezino oduzimanje. Kada se provedenim izvidima prikupe potrebne činjenice i podaci o visini ostvarene imovinske koristi odnosno kada se utvrdi gdje se imovina nalazi, dužnost je državnog odvjetnika da bez odgode predloži određivanje privremene mjere osiguranja kako se ta imovina ne bi sakrila ili uništila, a u optužnici ili najkasnije na pripremnom ročištu i da se ta imovina oduzme.

U provedbi imovinskih izvida sudjeluju državnoodvjetnički savjetnici i stručni suradnici iz posebnog odjela za istraživanje imovinske koristi u sklopu državnog odvjetništva, a ovisno o utvrđenju visine imovinske koristi ostvarene počinjenjem kaznenih djela u takvim izvidima mogu sudjelovati i policijski službenici, službenici Ministarstva financija, upravnih tijela. Za vrijeme dok sudjeluju u zajedničkom radu službenici postupaju po nalogu državnog odvjetnika i njemu su odgovorni za svoj rad.

Propisana je i posebna obveza svih tijela državne vlasti i pravnih osoba koje u svom djelokrugu ili u obavljanju svoje djelatnosti saznaju za okolnosti i podatke koji upućuju na to da je u pravnom prometu imovina stečena kaznenim djelom, posebno ako postupanje s ostvarenim financijskim sredstvima ili imovinom upućuje na pranje novca ili na prikrivanje takve imovine, da bez odgode o tim okolnostima i podacima obavijeste državnog odvjetnika.

Policijski izvidi normirani su čl. 207. – 211. ZKP/13. Struktura izvida slijedi dosadašnje uređenje. Obveza policije je da samostalno, po službenoj dužnosti i bez naloga državnog odvjetnika, ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti, poduzme potrebne mjere s ciljem: pronalaska počinitelja kaznenog djela, sprječavanja da se počinitelj ili sudionik ne sakriju ili ne pobjegnu, da se otkriju i osiguraju tragovi kaznenog djela i predmeti koji mogu poslužiti pri utvrđivanju činjenica te da se prikupe sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka. O poduzimanju izvida policija obavještava državnog odvjetnika odmah, a najkasnije u roku od dvadeset četiri sata nakon poduzimanja radnje. Državni odvjetnik može zatražiti da prisustvuje pojedinim izvidima ili mjerama, a obveza je policije provesti ih na način koji mu to omogućuje. O činjenicama i okolnostima koje su utvrđene prilikom poduzimanja radnji tijekom izvida a mogu biti od interesa za kazneni postupak sastavlja se službena zabilježka.¹² Na temelju provedenih izvida policija, u skladu s posebnim propisom, sastavlja kaznenu prijavu ili izvješće o provedenim izvidima u kojemu navodi dokaze za koje je saznala. U kaznenu prijavu ili izvješće ne unosi se sadržaj izjava koje su pojedini građani dali u prikupljanju obavijesti. Uz kaznenu prijavu ili izvješće dostavljaju se i predmeti, skice, slike, spisi o poduzetim mjerama i radnjama, službene zabilježke, izjave i drugi

¹² Čl. 86. ZKP/13.

materijal koji može biti koristan za uspješno vođenje postupka. Policija tijekom poduzimanja izvida kaznenih djela postupa i prema odredbama Zakona o policijskim poslovima i ovlastima.

Značajnije izmjene prema čl. 208. ZKP/13 odnose se na prikupljanje obavijesti i postupak prema osumnjičeniku. Policija može neformalno prikupljati obavijesti od građana, a ako je to potrebno radi otkrivanja drugih kaznenih djela iste osobe, njezinih sudionika ili kaznenih djela drugih osoba, obavijesti se mogu prikupljati i od osoba koje su u pritvoru. Odobrenje za njihovo prikupljanje daje državni odvjetnik, a ako je pritvor produljen, odobrenje daje sudac istrage. Te se obavijesti prikupljaju u prisutnosti branitelja. Prikupljanje obavijesti od osoba koje su u istražnom zatvoru ili u drugoj ustanovi za osobe lišene slobode moguće je samo ako je to, na temelju pisanog prijedloga državnog odvjetnika, odobrio sudac istrage ili predsjednik vijeća. Obavijesti se prikupljaju u prisutnosti suca istrage ili branitelja.

Radi prikupljanja obavijesti policija može pozivati građane. Prisilno se može dovesti osumnjičenik koji se nije odazvao pozivu samo ako je u pozivu bio na to upozoren ili iz okolnosti očito proizlazi da odbija primitak poziva. Osoba koja se odazvala pozivu ili osumnjičenik koji je prisilno doveden, a odbije dati obavijesti, ne može se ponovo pozivati zbog istog razloga. Osumnjičenika, koji je prisilno doveden, policija je dužna poučiti o: razlozima pozivanja i koje su osnove sumnje protiv njega; pravu na tumačenje i prevođenje; pravu da nije dužan iskazivati niti odgovarati na pitanja te da po završetku prikupljanja obavijesti ili po isteku šest sati od trenutka dolaska može odmah napustiti policijske prostorije.

Kad postoji vjerojatnost da osoba koja je zatečena na mjestu počinjenja kaznenog djela s elementima nasilja ili kaznenog djela koje predstavlja prijetnju javnoj sigurnosti ima saznanja o okolnostima počinjenja djela ili počinitelju, a njihovo prikupljanje nije moguće ili je bitno otežano na mjestu gdje je osoba zatečena i razumno je vjerovati da će odgoditi prikupljanja obavijesti šteti probicima kaznenog progona, može se od te osobe zahtijevati da u pratnji policijskih službenika dođe u policijske prostorije radi davanja obavijesti. Ako ona to bez opravdanog razloga odbije, može se prisilno dovesti. Prisilno dovedena osoba bit će obaviještena da ima pravo na tumačenje i prevođenje, da nije dužna dati obavijest i da po završetku prikupljanja obavijesti ili po isteku šest sati od trenutka dolaska može odmah napustiti policijske prostorije. Ako se prisilno dovedena osoba uhiti, vrijeme uhićenja teče od trenutka dovođenja u policijske prostorije.

Obveza je policije da od osoba koje su prisilno dovedene obavijesti uzme odmah, a najkasnije u roku od šest sati od dolaska u prostorije policije. Prikupljanje obavijesti može trajati dulje od šest sati samo uz pisani pristanak prisilno dovedenih osoba. Ako prisilno dovedene osobe odbiju davanje obavijesti, policija ih mora odmah pustiti.

5. HITNE DOKAZNE RADNJE

Poduzimanje hitnih dokaznih radnji temelji se na postojanju opasnosti od odgode, a ovlaštenici na njihovo poduzimanje određeni su temeljem težine počinjenog kaznenog djela povodom kojeg se poduzimaju. Hitne dokazne radnje poduzima policija, istražitelj i državni odvjetnik. Istražitelj je osoba koja je prema posebnom propisu donesenom na osnovi zakona ovlaštena provoditi dokazne i druge radnje. Uloga istražitelja ogleda se u poduzimanju dokaznih radnji, ali po nalogu državnog odvjetnika. To je osoba koja na temelju posebne ovlasti, utemeljene na zakonu, poduzima radnje po nalogu državnog odvjetnika. Istražitelj i djelokrug njegova rada određen je kao opća ovlast poduzimanja dokaznih radnji, za istražitelja policijskog službenika, ili ovlast poduzimanja dokaznih radnji u predmetima određenih kaznenih djela, za istražitelja za određena kaznena djela (čl. 202. st. 2. t. 22.).

Zakon o državnom odvjetništvu (NN 76/09) u čl. 64. određuje pravila imenovanja istražitelja. U slučajevima kad mu je naloženo provođenje određene dokazne radnje, policijski službenik postaje „pravosudni službenik“ odgovoran za provedu naloga – dokazne radnje. Državni odvjetnik nalogom povjerava provođenje dokaznih radnji istražitelju. U nalogu određuje istražitelja, s obzirom na predmet istraživanja i posebne propise, radnje koje se imaju provesti, a može dati i druge naloge kojih se istražitelj mora držati. Istražitelj je dužan postupati po nalogu državnog odvjetnika, a prema potrebi može obaviti i druge dokazne radnje koje stoje u svezi s dokaznim radnjama ili iz dokaznih radnji koje su mu naložene proistječu (čl. 220. ZKP/13). O rezultatima provedenih radnji mora u što je moguće kraćem roku izvijestiti državnog odvjetnika.

Policija je policijski službenik ministarstva nadležnog za unutarnje poslove ili ovlaštena osoba ministarstva nadležnog za obranu u okviru prava i dužnosti propisanih posebnim zakonima te inozemni policijski službenik koji u skladu s međunarodnim pravom, na temelju pisanog odobrenja ministra nadležnog za unutarnje poslove, poduzima radnje na području Republike Hrvatske, na njezinu brodu ili zrakoplovu.¹³

Poduzimanje hitnih dokaznih radnji normirano je tako da za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina policija samostalno može, ako postoji opasnost od odgode, i prije započinjanja kaznenog postupka obaviti pretragu (članak 246.), privremeno oduzimanje predmeta (članak 261.), očevid (članak 304.), uzimanje otisaka prstiju i drugih dijelova tijela (članci 211. i 307.).

¹³ Vidi: Zakon o policiji i Zakon o policijskim ovlastima.

Za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, a u nadležnosti su općinskog suda, policija samostalno može, ako postoji opasnost od odgode, poduzeti dokazne radnje privremenog oduzimanja predmeta i radnje uzimanja otisaka prstiju i drugih dijelova tijela. Za provođenja dokazne radnje pretrage ili očevida mora obavijestiti¹⁴ državnog odvjetnika, koji ako stigne na mjesto očevida ili pretrage u tijeku njihova provođenja može preuzeti provođenje radnje odnosno njezino provođenje prepustiti policiji.¹⁵

Ako je navedene dokazne radnje potrebno provesti prema službenoj osobi koja je ovlaštena i dužna otkrivati i prijavljivati kaznena djela za koja se pronomi po službenoj dužnosti, policija mora odmah obavijestiti državnog odvjetnika koji donosi odluku o tome hoće li sam provesti tu radnju ili će dati nalog istražitelju.¹⁶

Za kaznena djela koja su u nadležnosti županijskog suda o postojanju opasnosti od odgode i potrebi provođenja dokaznih radnji policija odmah obavještava državnog odvjetnika, osim za provođenje dokazne radnje privremenog oduzimanja predmeta. Državni odvjetnik može sam provesti dokazne radnje za koje postoji opasnost od odgode ili njihovo provođenje naložiti policiji ili istražitelju. O rezultatima hitnih dokaznih radnji koje je provela policija bez odgode obavještava državnog odvjetnika (čl. 212. ZKP/13).

6. DOKAZNE RADNJE KADA JE POČINITELJ NEPOZNAT

Poduzimanje dokaznih radnji kad je počinitelj nepoznat uvjetovane su postojanjem opasnosti od odgode ili svrhovitošću za otkrivanje počinitelja. Radnje može poduzeti sam državni odvjetnik ili naložiti njihovo poduzimanje istražitelju (čl 214. ZKP/13).¹⁷

7. DOKAZNE RADNJE: PRETRAGA

Slijedom Odluke Ustavnog suda izmijenjeni su čl. 246. st. 1., 247. st. 2. i 3. te čl. 251. st. 1. ZKP/08, koji se odnose na mogućnost obavljanja pretrage bez naloga kod očevida na mjestu počinjenja kaznenog djela, poduzimanje pretrage noću i pretrage osobe. Izvršene izmjene u ZKP/13 nastoje udovoljiti zahtjevima Odluke Ustavnog suda.

¹⁴ Pouka o pravima, čl. 239.ZKP/13.

¹⁵ Za određivanje nadležnosti vidi čl. 19.a – 19.d ZKP/13.

¹⁶ Pri davanju naloga potrebno je voditi računa i o institutu neovisnosti istražitelja.

¹⁷ O ispitivanju svjedoka protiv nepoznatog počinitelja na dokaznom ročištu vidi čl. 236. st. 1. ZKP/13.

Pretraga bez naloga (čl. 246. st. 1. ZKP/13) može se provesti ako postoje sljedeće okolnosti: državni odvjetnik, istražitelj ili policija provode očevid na mjestu počinjenja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti; postoji prijeka potreba koja se odnosi na otklanjanje opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega ili radi osiguranja tragova i dokaza koji su u neposrednoj vezi s kaznenim djelom zbog kojeg se obavlja očevid; ona se mora poduzeti odmah, a najkasnije osam sati nakon što je kazneno djelo otkriveno; ne može se poduzimati u domu ili prostoru za koji su propisani posebni uvjeti poduzimanje pretrage.

Poduzimanje pretrage noću (čl. 247. ZKP/13) normira tri moguće situacije:

a) ako postoji opasnost od odgode, a poduzimanje pretrage je započelo danju no nije dovršeno; riječ je o pretrazi osobe i sredstava prijevoza (uz uvjete iz čl. 245. ZKP/13) ili pretrazi bez naloga (čl. 246. ZKP/13),

b) osoba kod koje se pretraga provodi ili koja se pretražuje to sama zatraži, što se odmah upisuje u zapisnik o pretrazi uz potpis te osobe, i

c) temeljem naloga suca istrage, koji se izdaje na pisani obrazloženi zahtjev državnog odvjetnika kad postoji vjerojatnost da će se traženi predmeti ili tragovi uništiti ili sakriti, tražena osoba sakriti ili pobjeći, tražena osoba počiniti kazneno djelo, biti ugrožena sigurnost osoba ako se pretraga ne provede izvan redovnog vremena (od šest sati do dvadeset jedan sat).

Pretraga osobe (čl. 251. ZKP/13) obuhvaća pretraživanje odjeće, obuće, površine tijela, pokretnih stvari koje osoba nosi ili su u njezinu posjedu, sredstva prijevoza kojima se koristi u vrijeme pretrage te prostora u kojem je osoba zatečena u vrijeme provođenja pretrage, osim doma. Ako pri pretrazi osobe treba ući u tjelesne šupljine, odvojiti od tijela nadomjeske tjelesnih organa ili ako se pojavi sumnja da pretraga izravno ozbiljno ugrožava zdravlje osobe koja se pretražuje, tijelo koje provodi pretragu zastat će s njezinim provođenjem i u roku od tri sata postupiti prema odredbama o tjelesnom pregledu (čl. 326. st. 3. i 4. ZKP/13). Ako se u navedenom roku pretraga ne može nastaviti, izvijestit će se o tome državnog odvjetnika i obustaviti pretragu. Tjelesni pregled okrivljenika tijekom kojeg se ulazi u tjelesne šupljine ili se od tijela odvajaju nadomjesci ili pomagala organa pričvršćeni uz tijelo provodi se bez njegova pristanka, ako se dokaz ne može pribaviti na drugi način i ako se može poduzeti bez štete za njegovo zdravlje, za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna. Ako druga osoba ne pristane na pregled, on se može poduzeti po nalogu suca istrage za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina. Tjelesni pregled poduzima liječnik (čl. 326. st. 3., 4. i 7. ZKP/13).

8. POSEBNE DOKAZNE RADNJE (čl. 332. – 339. ZKP/13)

Izmjene u strukturi kaznenog postupka i njegova pokretanja¹⁸ uvjetovale su izmjene čl. 332. st. 1. ZKP/13 kojim se normira jedan od općih uvjeta za provedbu posebnih dokaznih radnji. Tako se posebne dokazne radnje provode ako se izvidi kaznenih djela ne bi mogli provesti na drugi način ili bi to bilo moguće samo uz nerazmjerne teškoće. Na pisani obrazloženi zahtjev državnog odvjetnika nalog za provedbu izdaje sudac istrage protiv osobe za koju postoje osnove sumnje da je sama počinila kazneno djelo ili zajedno s drugim osobama sudjelovala u kaznenom djelu iz kataloga navedenog u čl. 334. ZKP/13. Novina je i uređenje ovlasti državnog odvjetnika da na rok od dvadeset četiri sata izda nalog za provedbu dokaznih radnji. Takav nalog državni odvjetnik može izdati ako su ispunjeni uvjeti koji se odnose na postojanje opasnosti od odgode i procjenu samog državnog odvjetnika da na vrijeme neće pribaviti nalog suca istrage. Državni odvjetnik ne može izdati nalog za poduzimanje posebnih dokaznih radnji:

a) presretanja, prikupljanja i snimanja računalnih podataka, ako način izvršenja tih radnji zahtijeva ulazak u dom ili udaljeni ulazak u računalo osumnjičenika koje se nalazi u njegovu domu,

b) ulaska u prostorije radi provođenja nadzora i tehničko snimanje prostorija, ako je radi provođenja nadzora i tehničkog snimanja potrebno ući u dom.

Državni odvjetnik mora u roku od osam sati od izdavanja dostaviti nalog s oznakom vremena izdavanja i dopis u kojem će obrazložiti razloge za njegovo izdavanje sucu istrage. Smatra li da treba nastaviti s provođenjem posebne dokazne radnje, mora sucu istrage podnijeti pisani obrazloženi zahtjev za njezino daljnje provođenje. Rok u kojem sudac istrage odlučuje o zakonitosti naloga državnog odvjetnika je „odmah po primitku“ naloga i obrazloženja. Ispitivanje zakonitosti sastoji se od ispitivanja odnosno provjere postojanja uvjeta za izdavanje naloga i postojanja opasnosti od odgode. O zakonitosti naloga odlučuje rješenjem pri čemu je moguće da prihvati odnosno da ne prihvati nalog državnog odvjetnika. Ako je državni odvjetnik podnio i zahtjev za nastavak provedbe posebnih dokaznih radnji, sudac istrage, ako se složi sa zahtjevom državnog odvjetnika, donosi nalog kojim određuje provedbu posebnih dokaznih radnji. Ako se sudac istrage ne složi s nalogom državnog odvjetnika, zatražit će da o tome odluku donese vijeće. U ovom slučaju, ako je državni odvjetnik zatražio i nastavak provedbe dokaznih radnji, njihova provedba se nastavlja do odluke vijeća. Vijeće o zahtjevu suca istrage odlučuje u roku od dvanaest sati od primitka zahtjeva. Ako je vijeće potvrdilo nalog državnog odvjetnika, a državni

¹⁸ Kazneni postupak pokreće državni odvjetnik donošenjem rješenja o provođenju istrage kad postoji osnovana sumnja da je osoba počinila kazneno djelo za koje se provodi istraga (čl. 217. ZKP/13).

odvjetnik je zahtijevao daljnje provođenje dokazne radnje, vijeće izdaje nalog za provedbu posebnih dokaznih radnji. Ne odobri li vijeće nalog, donosi rješenje kojim nalaže da se odmah obustavi provedba radnji. Podaci prikupljeni na temelju naloga državnog odvjetnika koji nije potvrđen odmah se predaju sucu istrage koji ih uništava i o tome sastavlja zapisnik (čl. 332. ZKP/13).

Posebne dokazne radnje mogu se naložiti samo za djela određena u čl. 334. ZKP/13. Katalog kaznenih djela strukturiran je u tri točke prema kriteriju težine kaznenih djela koja uvjetuje i mogućnost ukupnog određenja provedbe posebnih dokaznih radnji. Za kaznena djela u st. 1. moguće je trajanje posebnih dokaznih radnji najdulje osamnaest mjeseci, za kaznena djela u st. 2. moguće je najdulje trajanje dvanaest mjeseci, a za kaznena djela u st. 3. najdulje šest mjeseci. Uz katalogizaciju kaznenih djela za koja se mogu odrediti posebne dokazne radnje te njihova strukturiranost prema težini, a time su uvjetovani i rokovi njihove provedbe, ZKP/13 u čl. 335. st. 3. određuje i druge uvjete za njihovo produženje, a oni se odnose na postojanje rezultata i na razloge koji opravdavaju njihovu daljnju provedbu, odnosno postojanje nužnosti njihove daljnje provedbe radi ostvarivanja svrhe radi koje su i bile odobrene, za najteža kaznena djela.

Posebne dokazne radnje izvršava policija, koja o tijeku izvršenja tih radnji sastavlja dnevna izvješća i dokumentaciju tehničkog zapisa. Tijekom provedbe izvješća i dokumentacija dostavljaju se državnom odvjetniku na njegov zahtjev. Po isteku radnji policija sastavlja posebno izvješće koje dostavlja državnom odvjetniku i sucu istrage. Posebno izvješće mora sadržavati podatke o vremenu početka i završetka radnje te broj i identitet osoba obuhvaćenih radnjom.

Sudac istrage, tijekom provedbe radnji može, u svako doba, od državnog odvjetnika zahtijevati da mu dostavi izvješće o tijeku tih radnji i potrebi njihova daljnjeg provođenja, a od policije može zatražiti dostavu dnevnih izvješća i dokumentaciju tehničkog zapisa radi ocjene osnovanosti njihova daljnjeg provođenja, u opsegu i mjeri koju sam odredi.

Kod mjera čija je provedba produljena za šest mjeseci sudac istrage mora nakon tri mjeseca od državnog odvjetnika zahtijevati dostavu izvješća o daljnjim potrebi provođenja tih mjera (čl. 337. st. 1. i 2. ZKP/13).

9. PROVJERA USPOSTAVLJANJA TELEKOMUNIKACIJSKOG KONTAKTA (čl. 339.a ZKP/13)

Provjera uspostavljanja telekomunikacijskog kontakta obuhvaća: provjeru istovjetnosti telekomunikacijskog kontakta; trajanja i učestalosti komunikacije s određenim elektroničkim komunikacijskim adresama; utvrđivanje položaja komunikacijskog uređaja; utvrđivanje mjesta na kojima se nalaze osobe koje

uspostavljaju elektroničku komunikaciju te utvrđivanje identifikacijske oznake uređaja.

Poduzimanje ove radnje moguće je temeljem naloga suca istrage, iznimno, uz naknadnu konvalidaciju, i naloga državnog odvjetnika ako postoji sumnja da je registrirani vlasnik ili korisnik telekomunikacijskog sredstva počinio kazneno djelo za koja se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti ili je povezan s osobom za koju postoji sumnja da je počinila kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti. Nalog za provjeru uspostavljanja telekomunikacijskih kontakata nije potreban ako je registrirani vlasnik ili korisnik komunikacijskog sredstva dao pisani pristanak. Podaci pribavljeni bez naloga suca istrage odnosno podaci pribavljeni nalogom državnog odvjetnika koji nije prihvatio sudac istrage ne mogu se upotrijebiti kao dokaz u postupku.

10. UHIĆENJE I PRITVOR

10.1. Uhićenje

Izmjene u normativnom uređenju uhićenja odnose se ponajprije na prava uhićenika i postupak tijekom uhićenja. Normirajući prava uhićenika, ZKP/13 određuje dvije pouke o tim pravima.

U čl. 7. st. 2. ZKP/13 određuje da svaki uhićenik mora biti odmah na njemu razumljiv način obaviješten o razlozima uhićenja te poučen da nije dužan iskazivati, da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojega može sam izabrati te da će nadležno tijelo, na njegov zahtjev, o njegovu uhićenju izvijestiti njegovu obitelj ili drugu osobu koju on odredi.

U čl. 108.a ZKP/13 normira pisanu pouku o pravima koju uhićenik ima pravo zadržati kod sebe za vrijeme lišenja slobode. Ona sadržava obavijest o: 1) razlozima uhićenja, 2) pravu da nije dužan iskazivati, 3) pravu na branitelja po vlastitom izboru ili na branitelja postavljenog s liste dežurnih odvjetnika, 4) pravu na tumačenje i prevođenje sukladno čl. 8. ZKP/13, 5) pravu da se na njegov zahtjev o uhićenju izvijesti obitelj ili druga osoba koju on odredi, 6) pravu stranog državljanina da na njegov zahtjev o njegovu uhićenju bude obaviješteno nadležno konzularno tijelo ili veleposlanstvo te da mu se s njima omogući kontakt (čl. 116. ZKP/13), 7) pravu na uvid u spis predmeta sukladno odredbama ZKP/13, 8) pravu na hitnu medicinsku pomoć, 9) pravu da njegovo lišenje slobode od trenutka uhićenja do dovođenja sucu istrage može trajati najdulje 48 sati, a za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine najdulje 36 sati.

Prilikom uhićenja uhićeniku se mora odmah predati pisana pouka o pravima. Ako se ne može predati pisana, policija uhićenika mora odmah na njemu

razumljiv način obavijestiti o temeljnim pravima iz čl. 7. st. 2. točaka 1. – 4. ZKP/13. Moguća je odgoda davanje te pouke ako je uhićenik nije sposoban shvatiti ili postoji opasnost za život ili tijelo, dok postoje ti razlozi. Ako pisana pouka, iz čl. 108.a st. 1. ZKP/13, nije predana uhićeniku prilikom uhićenja, mora mu se uručiti odmah po dolasku u služene prostorije policije. Ako uhićenik ne može pročitati pouku, ona mu se mora izložiti na njemu razumljiv način. Ako se uhićenje provodi temeljem dovedbenog naloga, nalog mu se mora pročitati i uručiti prilikom oduzimanja slobode, osim ako to s obzirom na okolnosti uhićenja nije moguće. Nakon pouke policija će pitati uhićenika je li razumio pouku o pravima te ga i poučiti o njegovim pravima ako je to potrebno.

O uhićenju policija mora odmah obavijestiti državnog odvjetnika i skrbnika uhićenika ako je uhićenik lišen poslovne sposobnosti kao i nadležno tijelo socijalne skrbi ako je to potrebno radi poduzimanja mjera za zbrinjavanje djece i drugih članova obitelji uhićenika o kojima se on brine. Na zahtjev uhićenika obavještava se branitelj, obitelj ili druga osoba te nadležno konzularno tijelo ili veleposlanstvo.

Osoba koja je uhićena zbog postojanja osnova sumnje da je počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti i postojanja nekog od razloga za određivanje istražnog zatvora, kao i osoba koja je zatečena u počinjenju kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti ima pravo slobodno, neometano i bez nadzora razgovarati s braniteljem u trajanju do trideset minuta.¹⁹ Ako uhićenik nema izabranog branitelja ili on ne može doći, mora mu se omogućiti da uzme branitelja s liste dežurnih odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore.

ZKP/13 u čl. 108.b normira mogućnost odgode obavještavanja branitelja uhićenika, obitelji odnosno druge osobe. Odluku o odgodi donosi državni odvjetnik nalogom ako postoji opasnost za život ili imovinu većeg opsega, opasnost počinjenja novog kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina ili opasnost da će se sakriti ili uništiti dokazi. Nalog državnog odvjetnika mora sadržavati konkretne razloge odgode davanja obavijesti. Odgoda obavještavanja traje dok postoje razlozi, a najduže dvanaest sati od trenutka uhićenja.

Za to vrijeme od uhićenika se ne mogu prikupljati obavijesti niti prema njemu poduzimati druge radnje, osim radnje utvrđivanja istovjetnosti (iz čl. 211. st. 1. i 3. ZKP/13) te pretrage osobe (u slučaju iz čl. 246. st. 4. ZKP/13). Policija uz izvješće o uhićenju i dovođenju prilaže i nalog državnog odvjetnika.

Ograničenje prava obrane uhićenika koje se odnosi na slobodan i neometan razgovor s braniteljem moguće je donošenjem rješenja kojim se određuje da se

¹⁹ Osim ako je državni odvjetnik donio rješenje o nazoru razgovora između uhićenika i branitelja temeljem čl. 75. st. 2. ZKP/13.

razgovor između uhićenika i branitelja nadzire te mogućnost da se razgovor prekine. Rješenje kojim se određuje nadzor razgovora donosi državni odvjetnik prije početka razgovora i dostavlja ga uhićeniku i branitelju. U rješenju se određuje rok trajanja nadzora. Prema čl. 75. st. 2. ZKP/13, za donošenje rješenja potrebno je postojanje razloga iz čl. 123. st. 1. t. 2. ZKP/13 (osobite okolnosti upućuju na opasnost da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za kazneni postupak ili da će ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke, vještake, sudionike ili prikrivače) ili bojazan od počinjenja kaznenih djela prikrivanja iz čl. 244. Kaznenog zakona ili pomoći počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela iz čl. 303. Kaznenog zakona. Nadziranje razgovora, uz postojanje navedenih razloga, dopušteno je u postupku za kaznena djela protiv Republike Hrvatske (glava XXXII.) i protiv oružanih snaga Republike Hrvatske (glava XXXIV.) te u postupku za kaznena djela terorizma (članak 97.), financiranja terorizma (članak 98.), terorističkog udruženja (članak 102. stavak 1.), zločinačkog udruženja (članak 328.) i počinjenja kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja (članak 329. stavak 1. točke 3. do 6.) iz Kaznenog zakona.

Razgovor između branitelja i uhićenika može se prekinuti ako osoba koja nadzire razgovor branitelja i uhićenika tijekom razgovora utvrdi postojanje prethodno navedenih okolnosti. O prekidu razgovora odmah se mora obavijestiti državni odvjetnik, a najkasnije u roku od sat vremena od prekida odlučuje o nadzoru razgovora. Državni odvjetnik može odluku donijeti i usmeno te je u tom slučaju, a u roku od tri sata, dužan donijeti rješenje o nadzoru. Protiv rješenja državnog odvjetnika o nadzoru uhićenik i branitelj mogu u roku od dva sata podnijeti žalbu sucu istrage. Sudac istrage o žalbi odlučuje u roku od šest sati. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Ako sud ne donese odluku u propisanom roku, razgovor između branitelja i uhićenika nastavlja se bez nadzora.

Novine kod uređenja uhićenja odnose se i na trajanje uhićenja, koje je za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine određeno do dvanaest sati (čl. 109. st. 2. ZKP/13), te na obvezu pritvorskog nadzornika da obavijesti državnog odvjetnika o prijmu uhićenika odmah jer postoji obveza njegova ispitivanja u roku od šesnaest sati nakon predaje pritvorskom nadzorniku odnosno dvanaest sati za kaznena djela za koje je propisana kazna zatvora do jedne godine.

10.2. Pritvor

Pritvor određuje državni odvjetnik pisanim i obrazloženim rješenjem. Za određivanje pritvora potrebno je kumulativno ispunjenje uvjeta koji se odnose na: postojanje osnova sumnje da je uhićenik počinio kazneno djelo za koje se

kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti, postojanje nekog od razloga za istražni zatvor iz čl. 123. st. 1. točaka 1. – 4. ZKP/13 te da je pritvor potreban radi utvrđivanja istovjetnosti, provjere alibija ili prikupljanja podataka o dokazima (čl. 112. st. 1. ZKP/13). Novina je da se pritvor može odrediti ako se tijekom uhićenja ustanovi postojanje osnova sumnje da je uhićenik počinio drugo kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti. U tom slučaju nema ponovnog uhićenja (čl. 112. st. 2. ZKP/13). Protiv rješenja državnog odvjetnika kojim je određen pritvor dopuštena je žalba koja se podnosi u roku od šest sati. O žalbi odlučuje sudac istrage u daljnjem roku od osam sati. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Pritvor može trajati najdulje četrdeset i osam sati od trenutka uhićenja, osim za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine, kada pritvor može trajati najdulje trideset i šest sati od trenutka uhićenja.

Sudac istrage produljuje pritvor temeljem prijedloga državnog odvjetnika. Pritvor se može produljiti za daljnjih trideset šest sati ako je to nužno radi prikupljanja dokaza o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora od pet godina ili teža. Protiv rješenja suca istrage o produljenju pritvora pritvorenik se može žaliti u roku od šest sati. O žalbi odlučuje vijeće u roku od dvanaest sati. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja, a može se podnijeti na zapisnik.

Nakon ispitivanja uhićenika, iako postoje razlozi za pritvor, državni odvjetnik ne mora donositi rješenje o pritvoru, već može naložiti policiji da u roku od 48 odnosno 36 sati uhićenika dovede sucu istrage radi prisustvovanja ročištu za određivanje istražnog zatvora. Ako protekom navedenih rokova nije određen pritvor odnosno uhićenik nije doveden sucu istrage radi održavanja ročišta za određivanje istražnog zatvora, pritvorski nadzornik ima ga pustiti na slobodu.

11. PRAVA OBRANE

Prava obrane u prethodnom postupku²⁰ aktiviraju se u trenutku poduzimanja prisilnih radnji prema osumnjičeniku (uhićenje, poduzimanje dokaznih radnji) ili donošenjem formalnih odluka državnog odvjetnika kojima pokreće postupak (donošenjem rješenja o provođenju istrage ili dostavljanjem obavijesti o provođenju dokaznih radnji). Načelno za izvide nisu propisana posebna prava obrane, jer se izvidi provode dok se ne utvrdi osnovana sumnja i tijekom njihova provođenja nisu predviđene prisilne mjere ili dokazne radnje prema osumnjičeniku. Ako se provodi neka prisilna mjera, aktiviraju se određena prava obrane. Prema čl. 208. ZKP/13, policija može pozivati građane, a prisilno se može dovesti osumnjičenik (st. 4.). Prisilno dovođenje aktivira njegova

²⁰ Vidi Odluku Ustavnog suda RH, točku 39.8.

prava navedena u st. 5. i 6. To vrijedi i za prisilno dovedene osobe sa mjesta događaja. Pri uhićenju aktiviraju se prava navedena u čl. 108. i 108.a ZKP/13. Prilikom poduzimanja dokaznih radnji prema osumnjičeniku za kaznena djela za koja se ne provodi istraga aktiviraju se prava iz čl. 213., prava koja su određena za pojedinu dokaznu radnju ili pri donošenju rješenja o istrazi prava normirana čl. 218. i 234. ZKP/13.

12. ZAKLJUČAK

Pregled izmjena Zakona o kaznenom postupku koje se odnose na izvide kaznenih djela pokazuje značajnije izmjene koje su uvjetovane nastojanjem da se tekst ZKP/08 uskladi s Odlukom Ustavnog suda RH. Dodatne izmjene, izvan okvira Odluke Ustavnog suda, uvjetovane su Smjernicama Ministarstva pravosuđa. Izvidi kaznenih djela prikazanim izmjenama postaju predstadij značajan za cjelokupni kazneni postupak jer se tijekom provedbe izvida prikupljaju „dokazi“ temeljem kojih će se odlučivati o provedbi istrage, neposrednom optuženju ili obustavi postupka temeljem odbačaja kaznene prijave. Normativno uređenje izvida, radnja i mjera koje se tijekom izvida poduzimaju, mora se promatrati u kontekstu novog uređenja kaznenog postupka u kojem više ne postoji podjela na redoviti i skraćeni postupak, već samo modaliteti postupanja uvjetovani težinom kaznenog djela koje se istražuje. Izvidi kao predstadij postoje i kod kaznenih djela kod kojih se provodi istraga kao i kod djela kod kojih se provodi istraživanje. Njihov cilj je identičan: otkriti djelo, počinitelja i pribaviti dokaze i korisne obavijesti za vođenje postupka. Praktična iskustva provedbe izvida pokazuju da promašaji pri njihovu provođenju utječu na cjelokupni postupak, njegovu uspješnost. Normativna uređenja moraju omogućiti policiji i državnom odvjetništvu ostvarivanje temeljne zadaće otkrivanja kaznenih djela i progona počinitelja, a osumnjičenicima uspješno korištenje pravima obrane. Koliko je i ova izmjena ZKP u tome uspjela, pokazat će njegova primjena u praksi kroz dogledno vrijeme.

Summary

INQUIRIES OF CRIMINAL OFFENCES ACCORDING TO THE AMENDMENTS TO THE CRIMINAL PROCEDURE ACT

This paper deals with the provisions regulating the inquiries of criminal offences according to the Criminal Procedure Act of 2013. The paper analyses the provisions dealing with the criminal report, the decision concerning the report, the deadlines to adopt a decision, and the rights of the victim or injured person after the report has been submitted. Particular consideration is given to the role and tasks of the state attorney during the inquiry, the role and the task of the police, the treatment of the suspects, the arrest and the amendments related to evidence collection procedures and special evidence collection procedures.